

שנינו במשנה: מזיד ועשה שוגג פטור. והוינן בה: מנא הני מילי שכהן משיח חייב רק כשהורה בשוגג ועשה בשוגג?

דתנו רבנן: "אם הכהן המשיח יחטא — לאשמת העם". ודרשו מההיקש של חטא משיח לאשמת העם, הרי דין משיח הוא כדין הציבור. וכשם שציבור שעשו לפי הוראת בי"ד אינם מביאין פר העלם דבר אלא אם כן שגגו בי"ד בהוראתם, הוא הדין לכהן משיח, שאינו מביא פר אלא אם היה שוגג בהוראתו, ושוגג בחטאו.

ומקשה הברייתא, לשם מה צריך ללמוד מהקש שדין המשיח כציבור?

וחלא דין הוא שיהיה דינו של כהן המשיח בהוראה בשוגג ובמעשה בשוגג

שהרי ציבור מוצא מכלל יחיד (1) [שחוב א-1 הציבור הוא כפר, ואילו החיוב של היחיד הוא בכשבה או שעירה], ומשיח גם הוא מוצא מכלל יחיד [שדינו של משיח הוא כפר] (2)

מה ציבור, אין חייבין אלא על העלם דבר עם שוגגת מעשה. אף משיח לא יהא חייב אלא על העלם דבר עם שוגגת מעשה. ואם כן, למה לי הקש, הרי אפשר לדעת דין זה מבנין אב, וכמו שביארנו?

ואם תטען: או כלך לדרך זו: מנין שעדיף

אולי היה דוחהו. וחידוש זה אינו אלא בכהן גדול שכל מעשיו תלויים בהוראה, אך בהדיוט אין נחשבת החלטתו כהוראה בלא טעם, ושייכת בו שגגה בעת המעשה.

1. רש"י פירש שיחיד מביא כשבה או שעירה וציבור מביא פר. וניתן לבאר כן בין למאן דמחייב יחיד התולה בבי"ד, וכפשוטו, שאם עשו בהוראת בי"ד, אין דין היחיד שוה לדין הציבור [ולא היה דינם שוה מעולם]. ובין למאן דפטר גם יחיד התולה בבי"ד, וכביאור הרא"ש שדין ציבור כיחיד כשעשו בשוגגת מעשה, אך כשעשו בהוראת בי"ד השתנה דינם וחייבין פר אף שיחיד פטור. [והיינו שהיה דינם שוה כדין אחד ויצאו מכללו כדין אחר. כי כדין שגגת מעשה הציבור בכלל יחיד].

2. כאן פירש הרא"ש שהמשיח היה בכלל נפש, ויצא מכלל יחיד לדונו בפר. ואינו כציבור שיצאו מכלל יחיד לגבי דין אחר. ושמא נחשב בכלל נפש לענין אשם ודאי ושעירה בע"ז, וכדלהלן.

בפר, או שנחשבת כאילו הורה שוב כעת בעת שעשה. והספק הוא אם ההוראה חלה רק בעת שיודע את טעמה, או בכל עת שיודע שכך הורה, אף שאינו יודע מה טעמו. ונפקא מינה, אם הורה בתור הדיוט ועשה על פי הוראתו אחר שהתמנה לכהן גדול, אם נחשב לו כעשה בהוראת כהן משיח וחייב, או כיון שעתה אינו זוכר טעמו הרי זו הוראת כהן הדיוט ופטור. [ראה באור שמח [פי"ד ה"ג] שנקט כי דעת הרמב"ם לפטור כשעשה על פי הוראתו בהדיוטותו, ולהלן י. הערה 4 נוכיח שהראב"ד חולק בזה].

ולכאורה לפי ביאור הרמ"ה ההוא אמינא היתה לפטור משום שאינו תולה בהוראתו, ונחשב כעושה במזיד, ולכן נשנה חידוש זה כדין שגגת כהן גדול, כי בהדיוט אינו נחשב כמעשה במזיד אף כשאינו תולה בהוראה.

ואמנם מלשון הגמרא משמע כי דוקא בכהן גדול סלקא דעתך שיחשב כמזיד, והיינו שאם אינו תולה בהוראתו, צריך להורות עתה בלבו שמוותר לעשות. ואם אין לו טעם להתיר, נחשב כהוראה במזיד, שהרי אילו ידע מה טעם ההיתר

צבור, דינם בפר על חטא ודאי, ואין ציבור מביא אשם תלוי על ספק-חטא. (3)

והוא הדין משיח, שדינו הוא בפר על חטא ודאי, וכמו כן אין הוא מביא אשם תלוי על ספק-חטא [וכפי שיבואר לקמן].

ולעומת זאת, נשיא, אינו מביא פר על חטא ודאי, ומאידך הוא כן מביא אשם תלוי על ספק-חטא.

ללמוד משיח מציבור, ולמה לא נלמד משיח במה מצינו מנשיא, שהרי גם הוא מוצא מכלל יחיד בכך שהוא חייב שעיר עזים זכר לחטאת, ונאמר כך: **נשיא מוצא מכלל יחיד, ומשיח מוצא מכלל יחיד. מה נשיא מביא את קרבנו המיוחד לחטאת על חטאו בשגגת מעשה גרידא, בלא העלם דבר, אף משיח מביא את קרבן הפר המיוחד לו בשגגת מעשה, בלא העלם דבר!**

אין זו טענה. שהרי: **נראה למי דומה הכהן המשיח, לציבור או לנשיא?**

ודינם כיחידים, וכן נקט החזון איש [ט"ו י"א] עיש"ה.

אמנם מה שכתב כי אין מביאין קרבן ציבור תלוי משום דכתיב ונודעה החטאת, אינו מובן, שהרי המיעוט הוא מ"נפש" ולא ציבור, או שאין חטאן ושגגתן שוה. ואילו הדרשה שהביא נסובה [לעיל ה'] ללמד שאין ציבור מביאין פר עד שידוע להם במה חטאו.

והנה הר"ח כתב לפטור מטעם זה גם באופן שבי"ד הסתפקו אם הורו או לא, ובזה גם הרמב"ם כתב [בפי"ב ה"ב] ותמהו עליו הלחם משנה והמשנה למלך כנ"ל, ועיש"ש באור שמח שיישב ברמז. ולכאורה צריך לומר דאין ספק זה חשוב איקבע איסורא, שהרי הספק בגוף החלב אם הותר או לא, ואין צריך מיעוט לפטור מאשם תלוי מצד איסור חלב, אלא אדרבא מצד הוראת בי"ד להיתר, ולכן הביאו קרא ד"ונודעה". [ושמא לא ניחא להם ללמוד כרש"י מ"נפש" או מחטאתו ושגגתו שוה, כי עדיין אין מקור לפטור את הציבור מפר, ורש"י למד שאין חיוב פר על ספק וצ"ע].

אכן לפי זה תמוה למה יביא כל אחד אשם תלוי, הרי התברר כי הציבור אכלו ודאי חלב, וחייבין חטאת, כמבואר ברמב"ם [פי"ד ה"ד,

אכן בירושלמי כאן פירש, שמשיח בכלל יחיד להפטר כשעשה בהוראת בי"ד, ויצא מן הכלל שבעשה בהוראתו והתחייב פר.

3. בתוס' הרא"ש [להלן ח ב] ביאר שמדובר באופן שבית דין התירו חלב הקיבה, והציבור אכלו חתיכה שספק אם הוא חלב הקיבה או שומן, וחזרו בי"ד מהוראתן, אין הציבור חייבין באשם תלוי על הספק, ורק כשיודע להם בודאי יביאו פר. ועיש"ש שמבואר בדבריו כי גם כל יחיד ויחיד מהציבור אינו חייב באשם תלוי, וטעמו, שצד החטא, הוא חטא של ציבור, "והציבור נאגדים יחד על ידי הוראת בי"ד להשתנות דינם מדין יחידים". והיינו שאין פטורם משום המיעוט ד"נפש" ולא ציבור, אלא שאין זה חטא שודאו בחטאת קבועה, כי כיון שעשו בהוראת בי"ד אין זו עשיית יחיד, אלא עשיית ציבור, וקרבנם פר העלם דבר, ולכן אין חיוב אשם תלוי על כל יחיד. ובמקומו נרחיב.

אולם רבינו חננאל כאן, [הודפס ח ב], נקט להדיא שכל אחד מביא אשם תלוי, אך לא ביאר באיזה אופן הסתפקו, אלא כתב "ונסתפק לקהל אם עשו", ויתכן שכוונתו שהסתפקו מה אכלו ולא אכלו ממקום אחד, ובזה יתכן שהם מועטים

ולפיכך עדיף ללמוד משיח מצבור, ולומר: **מה צבור, אינו חייב אלא על העולם דבר עם שגגת מעשה, אף משיח לא יהא חייב אלא על העולם דבר עם שגגת מעשה!**

ואם כן, שבה הקושיה, למה הוצרך פסוק להקש, כדי ללמדנו שכהן משיח אינו חייב אלא בשגגת מעשה עם שגגת הוראה? והרי משיח דומה הוא לציבור, ונלמד זאת בבנין אב מציבור.

אלא שעדיין אפשר לטעון: **או כלך לדרך זו: נשיא מביא שיערה לחטאת על חטא שחטא בעבודת כוכבים, ומביא אשם ודאי כגון אשם גזילות ואשם מעילות, שנאמר בהם "נפש" ונכללו בזה גם נשיא או משיח. ומשיח גם הוא מביא שיערה בעבודת כוכבים, ומביא אשם ודאי, ודומה הוא בכך לנשיא.**

ואילו ציבור אינם מביאין שיערה אם חטאו בעבודה זרה אלא פר ושעיר, וכן אין בציבור דין אשם ודאי, כי ציבור אינו נקרא "נפש", ובכך הוא התמעט מחיוב אשם.

ואם כן גם בשאר מצוות עדיף ללמוד כמה מצינו: **מה נשיא מביא את קרבן הנשיא על שאר מצוות, שהוא שעיר עזים, בשגגת מעשה בלא העלם דבר, אף משיח מביא את הפר המיוחד לו בשגגת מעשה גרידא בלא העלם דבר!?**

לפיכך, **תלמוד לומר "אם הכהן המשיח**

יחטא לאשמת העם". לימדך הכתוב בהיקש של משיח לציבור, כי הרי הוא, משיח, כצבור.

מה צבור, אינו מביא פר אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה. אף משיח, אינו מביא את פרו אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה!

ושמא תאמר, **אימא, אמור מכח היקש זה דבר נוסף:**

מה צבור, אם חוררה בית דין ועשו הצבור אחריו בהוראתו, חייבין בית דין פר העלם דבר, אף משיח, כשהוררה ועשו אחרים אחריו בהוראתו, יהא חייב להביא פר, על אף שהוא עצמו לא עשה!? (4)

תלמוד לומר: **"והקריב על חטאתו אשר חטא"**

מלמד הכתוב "אשר חטא", שרק על מה שחטא הכהן המשיח בעצמו הוא מביא פר, ואין הוא מביא פר על מה שחטאו אחרים בהוראתו.

ודנה עתה הגמרא בדברי התנא בכרייתא:

אמר מר, לבאר למה לא נלמד משיח מנשיא, ויהיה חייב המשיח על שגגת מעשה בלבד: משיח בפר, ואין מביא אשם תלוי, ואילו נשיא בשעיר עזים, וכן מביא אשם תלוי.

והוינן בה: **מנא לן דאין מביא הכהן המשיח**

ולא חטאת, כי הוא ספק אם חטאו בשגגת מעשה או בהוראת ב"ד.

4. בפשטות היה נראה לבאר שנידון הגמרא כי

הובא לעיל ה אן שאם לא נודעה החטאת, נחשבת כחטאת יחידים. ובהכרח שהר"ח חולק בזה על הרמב"ם, וסובר שהתמעטו רק מפר העלם דבר, אך נשארו בספק ומביאין אשם תלוי

אשם תלוי?

התמעט משיח מחיוב אשם תלוי, כמו הציבור.⁽⁵⁾

אך תמהה הגמרא: כיצד יתכן לבאר את דברי התנא בתחילת מהלך הלימוד של הברייטא, שכוונתו לומר שהכהן המשיח, אין שגגתו וחטאתו שוה, משום ההיקש של כהן משיח לציבור, בדברי הכתוב "לאשמת העם"?

והרי טענה זו נאמרה בתחילת מהלך הלימוד של הברייטא, כאשר התנא טוען מדוע יש צורך בהיקש הזה, ואם כן, על כרחך, לא קאמר ליה התנא שלומדים את ההיקש הזה.

ומבארת הגמרא: דכתיב באשם תלוי "וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג". ודרשינן, מי שחטאתו ושגגתו שוה, שהכל תלוי אצלו בשגגת מעשה בלבד, הוא זה שחייב בקרבן אשם תלוי.

יצא משיח, שאין שגגתו וחטאו שוה, אלא שגגת המעשה תלויה גם בהעלם דבר, משום דכתיב "לאשמת העם", הוקש בכך המשיח לציבור, ללמד — הרי הוא משיח כציבור.

כמו שהצבור אין חייבין אלא בהעלם דבר ושגגת מעשה, אף משיח אינו חייב אלא בהעלם דבר ושגגת מעשה, ולפיכך גם

והנה הרא"ש תירץ, שבכהן משיח כתוב "נפש", ומשמע שדי בחטאו כיחיד לחייבו ואין צורך בחטא הציבור על פיו. ולביאור בפנים מובן למה לא תירצה כן הגמרא. כי קושיית הגמרא היתה לחייבו על אחרים אף כשלא עשה בעצמו, ואין "נפש" ממעטת מחיוב על חטא הציבור, אלא שאין צורך בכך, ולכן הוצרכה הגמרא ללמוד מדכתיב על חטאתו אשר חטא, שרק על חטא עצמו חייב, ולא על של אחרים. ועיין תרגום יונתן ואבן עזרא בויקרא ד' ג' וצ"ע מסוגיין.

5. לכאורה קשה, למה הוצרך הכתוב למעט כהן משיח מאשם תלוי, והרי להלן [ח:]: ניתן כלל באשם תלוי שאינו בא אלא ספק חטאת קבועה, וכיצד יתכן חיוב חטאת קבועה בכהן משיח, והלא אינו חייב חטאת על שגגת מעשה. וצריך להעמיד באופן שהורה היתר לעצמו בחלב, ואכל אחת משתי חתיכות, וכשנודע לו האיסור הסתפק מה אכל, ונחשב חיוב הפר על הודאי בחטאת קבועה. [או באופן שהורה לעצמו

כהן גדול לא יתחייב אלא אם עשו אחריו אחרים, שחיובו כמו חיוב ב"ד, אולם מדברי הרא"ש לעיל [ו ב ד"ה דת"ר] משמע כמבואר בפנים כי עיקר הנידון היא שיכול להתחייב אף כשלא עשה בעצמו. שהרי הקשה למה לא נילף מההקש לחייב כהן משיח רק עם חטאו העם על פי הוראתו, ואם נפרש כביאור הראשון נמצא שקושייתו היא קושיית הגמרא. והנה ממה שהשמיט הרמב"ם הלכה זו, מוכח לכאורה כי לא היה נידון לחייב כהן גדול מפני עשיית אחרים, ולא על כך בא המיעוט, אלא שאין צריך שיעשו עמו גם אחרים. אך יש לדחות, שאף אם הנידון על חיובו מפני עשיית אחרים, אין זה אלא למאן דאמר שבי"ד מביאין פר לכפר על הוראתם, כי אילו למאן דאמר שציבור מביאין היינו לכפר על המעשה ופשיטא שכהן אינו מביא, [ואין ציבור מביאים עליו לעולם] והרמב"ם לשיטתו דפסק כמאן דציבור מביאין לא הביא מיעוט זה. [ולדעת הכסף משנה שהציבור מביאין על ב"ד, אין זו דחיה]. ועיין בהערות על תוס' [ד"ה מה].

מתניתין:

א. הורה כהן משיח הוראה בטעות, באיסור מסויים, בפני עצמו. והורו בית דין לציבור הוראה בטעות באיסור אחר, (7) ועשה כהן משיח על פי הוראתו בפני עצמו

מתכפר לו בפרו בפני עצמו, ואין הוא מתכפר בפר העלם – דבר שמביאים הציבור על הוראת בית דין באיסור האחר.

אך אם הורה עם הציבור את אותה הוראה באותו ענין שהורו בית דין, ועשה עם הציבור, אין הוא מביא פרו, אלא מתכפר לו עם הציבור.

וטעמו של דבר, שמתכפר לו בקרבן הציבור, על אף שיש לו חיוב עצמי להביא פרו על שגגתו, הוא משום שכפרת המשיח דומה לכפרת הציבור בדברים רבים (8), כגון: שאין

שהרי כל הנידון הוא להשוות את דין המשיח לציבור בלי ההיקש, אלא רק ב"בנין אב", בכך שהמשיח דומה לציבור, שגם הוא מביא פרו ואין מביא אשם תלוי, כמו הציבור. ורק למסקנה, לאחר שדחה התנא את האפשרות ללימוד בבנין אב, רק אז הוא מגיע ללימוד מההיקש!

ולכן, אומרת הגמרא, שאכן לא למד זאת התנא מההיקש.

אלא, עיקר הדמיון בין משיח לציבור הוא רק בהבאת פרו, שאינו בנשיא, שמביא שיער. ומה שדימה התנא ביניהם גם בכך שהם פטורים מאשם תלוי, ואילו הנשיא חייב, כדי נסבה! בחינם, ללא תועלת, הוא אמר זאת. שהרי בהוה אמינא אין לנו מקור לפטור את המשיח ממנו. (6)

7. כך מעמידה הגמרא, שמדובר בהוראה בשני איסורים שונים, ואם היתה הוראתם באותו איסור, יתבאר להלן.

8. רש"י נקט שהורו ב"ד בחלב והורה המשיח בעבודה זרה. והגרעק"א והח"ח בליקוטי הלכות גרסו משום כך בסמוך מתכפר לו "בשעירה", ולא "בפר".

והרא"ש פריש להיפך, שהורו הם בעבודה זרה והוא בחלב, וכן הגיה החק נתן בדברי רש"י, ולפי זה מתכפר בפר. [וכן משמע לכאורה להלן סוף ע"ב, דבמתניתין רבי היא דסבר שבע"ז אין משיח צריך להורות וחייב על שגגת מעשה, וביאור רש"י כפשוטו תמוה].

והרש"ש ותפארת ישראל נקטו שבי"ד הורו בחלב והוא בדם, והיינו כמו שנפסק להלכה, אך רש"י לא פירש כן כי בגמרא מספקא לן באופן

היתר לאכול כשיש ספק באחת משתי חתיכות, ויש לדון אם נחשבת כהוראה בדבר שזדונו כרת, וצ"ע].

6. הבאר שבע הקשה, כיון דמסקינן שהתנא לא ידע את מקור הדין שכהן משיח פטור מאשם תלוי, כיצד אמר "נראה למי דומה?" ומדמה משיח לציבור, ומכח זה מקשה למה הוצרך ההקש. והרי חוזרת הקושיא על הדמיון בין ציבור למשיח שמוצאין מכלל יחיד, שהרי אפשר לדמות משיח לנשיא.

וצריך לבאר, שהדמיון בין משיח לציבור היה רק בכך שהם מוצאים מכלל, ועל כך מקשינן, שנלמד מנשיא. ותירוצה הגמרא הוא, שהדמיון הוא בכך שחייבים בפר מה שאין כן בנשיא, וחלק זה לא נדחה אף במסקנא, וזו כוונת רש"י בד"ה אלא וכך ביארנו בפנים.

ועשה בפני עצמו, מתכפר לו בפני עצמו.

ב. הורה הכהן המשיח עם הצבור, ועשה עם הצבור, הרי הוא מתכפר עמהם, ואינו מביא את פרו.

דתנו רבנן: הורה הכהן המשיח עם הצבור, ועשה עם הצבור, יכול יביא פרו לעצמו?

דין הוא שאינו מביא לעצמו: שהרי נשיא מוציא מכלל יחיד, שמביא על שגגתו חטאת שעיר ולא כשבה או שעירה, וכן משיח מוציא מכלל יחיד, שמביא פרו.

מה נשיא, רק אם חטא בפני עצמו, מביא בפני עצמו. אבל אם הנשיא חטא עם הצבור, מתכפר לו עם הצבור [כי חיובו בשעיר הוא על שגגת מעשה בלא הוראה, ולכן כשחטא בהוראת בי"ד, הרי הוא כיחיד המתכפר בכפרת הצבור].

אף משיח, נלמד ממנו

שאם חטא בפני עצמו, מביא בפני עצמו.

ואם חטא עם הצבור, מתכפר לו עם הצבור!⁽⁹⁾

ושמא תפרוך בנין אב זה, ותאמר: לא דומה המשיח לנשיא, ולכן אי אפשר ללמוד את

בית דין חייבין בפר העלם דבר עד שיורו לבטל מקצת מהמצוה, ולקיים מקצת מהמצוה. ולא כשהורו לעקור את כל המצוה.

וכן המשיח, דינו כציבור, בכך שאינו חייב להביא פרו על חטאו אלא באופן שהורה לעצמו לקיים מקצת ולבטל מקצת.

וכמו כן, לא חייבין בית דין להביא פרו לעולה ושעיר לחטאת על שגגת הוראתם בעבודת כוכבים, עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת.

וכן הכהן המשיח, אינו חייב להביא את קרבנו על עבודה זרה, שהוא שעירת עזים, עד שיטעה בהוראתו לקיים מקצת ולבטל מקצת.

נמצא, שדיני כהן משיח שוים לדיני הציבור בשני פרטים. ובמשניות להלן יובאו עוד פרטים שהושוו בהם.

גמרא:

דנה הגמרא: מנהני מילי, מה שאמרה המשנה:

א. הורה הכהן המשיח איסור בפני עצמו

זה. ולהלן נרחיב בזה.

והנה רש"י ביאר שבהכרח מדובר באופן שהורו בי"ד ומשיח, אלא שהורו בשני איסורים, כי אילו מדובר באופן שרק המשיח הורה, פשיטא שמתכפר בפני עצמו. ולכאורה תמוה הרי גם כשהורו בשני איסורים פשיטא שאינו מתכפר בפר הציבור.

ובהכרח, שאין כוונת רש"י שהתנא בא לחדש

דין, אלא רצה לומר שכוונת התנא לחלק באופן שהורו שניהם בין הוראה כאיסור אחד להוראה בשני איסורים, ואם כן גם ברישא מדובר באופן שהורו בי"ד ולא שהורה בפני עצמו. ועיין תוס' רא"ש ד"ה הורה.

9. כך פירש רש"י: ומפני מה מתכפר בשל בי"ד עם הציבור, לפי שבדברים הרבה שוה משיח

דין המשיח מדין הנשיא.

שהרי אם אמרת בנשיא שמתכפר עם הצבור, הרי זה מחמת שבן מתכפר לו עם הצבור בשעיר הבא לכפר על עוונותיהם ביום הכפורים.

תאמר במשיח, שאין מתכפר לו עם הצבור ביום הכפורים, אלא הוא מביא פר מיוחד לכפרתו ביום הכפורים.

ואם כן, הואיל ואין מתכפר לו עם הציבור ביום הכפורים, יכול יביא פר לעצמו

לכן, תלמוד לומר: "על חטאתו אשר חטא". מלמד הכתוב "אשר חטא", שחייב הכהן המשיח להביא את הפר שלו רק כשחטא בגלל הוראתו בטעות, בלבד. ולא כשחטא משום שהיתה גם הוראת בית דין על כך, בנוסף להוראתו.⁽¹⁰⁾

הא כיצד?

א. חטא בפני עצמו, מביא פר בפני עצמו.

ב. חטא עם הצבור, מתכפר לו עם הצבור

כשעשה על פי בי"ד, ורק מפני שהמקור נלמד מ"חטאתו", מתכפר עמהם גם כשהורה בעצמו. ומדברי הרא"ש [בד"ה או כלך] משמע שאם עשה המשיח ע"פ בי"ד, אינו מתכפר עמהם, [שהרי דן אם משיח ונשיא בכלל מעיני העדה, וכתב כי נשיא שעשה בהוראת בי"ד מתכפר עמהן, ובמשיח לא נקט כן, ועיין בדבריו בד"ה שאין].

וטעמו נראה, כי רק כשהורה לעצמו והתחייב פר על שגגתו, יכול להתכפר עם הציבור שהתחייבו פר, אך כשעשה על פיהם, נחשב לו כשגגת מעשה, שאינו מתחייב עליה, ואינו מצטרף כיחיד להתכפר בפר ציבור. [ועיין חזו"א ט"ז א' ובהערה להלן]. ולכאורה נמצא לדבריו, שלרבי [בע"ב] דמחייב משיח בשגגת מעשה בע"ז, יצטרף לרוב ציבור להתכפר בפר, וצ"ע.

והרמב"ם [פט"ו משגגות ה"ב] כתב, הורה הכהן המשיח עם הבי"ד הוא והם בהוראה, אף על פי שעשו על פי הוראה זו שטעו בה, הואיל ולא סמך בשעת מעשה על הוראתו לברדה, אלא על הוראתו עם הוראת בי"ד, אם בי"ד מביאין פר מתכפר לו בכלל הציבור, ואם לא עשו רוב ציבור, היחידים מביאין חטאת והוא פטור, שאינו צריך כפרה בפני עצמו.

לבי"ד וכו', ותמה הרא"ש, הלא בסוגיא להלן ילפינן דין זה מקרא, ולמה ביאר רש"י מסברא. ועוד הקשה, הרי בסיפא שנינו "ולא בעבודה זרה", ובה לא שייך לפרש שאם המשיח הורה ועשה עם הציבור, מתכפר עמהם, שהרי דינו בע"ז כיחיד, ומביא שעירה ואינו מתכפר בפר כציבור, ואינו נכלל בקרבנם כי אין קרבנותיהם שוין. [ועיין בע"ב הערה 4 ביאור אחר בדבריו].

אולם יש לומר כי דעת רש"י שבסיפא אין הכוונה שמתכפר עם הציבור כי חיובו רק על ביטול מקצת, אלא הכוונה להוסיף עוד פרטים ששוין בו משיח וציבור, והוא בחיובן בע"ז על ביטול מקצת ושאר הפרטים במשניות דלהלן, וכן ביארנו בפנים.

10. הקשה הקרן אורה איך מדמים משיח לנשיא, והרי לפי רש"י מדובר באופן שהמשיח הורה בעצמו כהוראת בי"ד, ואילו נשיא מתכפר עם הציבור כשעשה על פי הוראת בי"ד, אך אילו יורה לעצמו יתחייב שעיר כשגגת יחיד, וכיצד נלמד ממנו שמשוח מתכפר בפר בי"ד, כשעשה על פי הוראתו.

וכתב כי אילו היה המקור לכפרת משיח נלמד מנשיא, באמת לא היה מתכפר בפר בי"ד אלא

כפר העלם דבר של צבור. (11)

בי"ד היתה באיסור אחר? (12)

ודנה הגמרא בדברי המשנה והברייתא: **היכי דמי? באיזה אופן אמרה המשנה והברייתא שהורה בפני עצמו ועשה בפני עצמו, אינו מתכפר בקרבן הצבור מחמת שהוראתם של**

אילימא, מדובר באופן דהוא, הכהן המשיח הוא "מופלג" של בית דין, והם, חברי הבית דין שהורו לצבור ועשה הצבור בהוראתן, אינן דיינים מופלאין.

ותמה הלחם משנה למה נקט הרמב"ם שלא סמך על הוראתו לבדה, והרי אף אם לא סמך על בי"ד, מתכפר עם הציבור שחטא עמם, ומשמע שהרמב"ם סבר שהפטור במשנה הוא באופן שסמך על בי"ד, ודלא כרש"י והרא"ש, וכדעת הרמב"ם משמע **רבינו חננאל ובמאירי.**

ואכן הרמב"ם והרע"ב בפירושם למשנה נקטו כי במשנה מדובר באופן שהיה המשיח בכלל הבי"ד שהורו, והיינו לכאורה שאינו מתכפר עמם אלא כשתלה בהוראתם לגמרי, והיינו שנעשה כיחיד התולה בבי"ד שהוא חייב, ומתכפר בפר הציבור.

ועיין חזו"א [ט"ו ב'] שדן באיזה שלב צריך להיות המשיח עם הציבור כדי להתכפר עמהם, אם בשעת מעשה, שיעשו רק אחר הוראת בי"ד, ולא קודם לה. וכמשמעות לשון המשנה "הורה עם הציבור ועשה עמהן". או שדי בידעת החטא המחייבת קרבן, שנודעה לו ולבי"ד ביחד, אף שעשה ע"פ הוראתו לפני הוראתם. או שדי בזמן הבאת הקרבן, שמביא בשעה שהציבור חייבין.

11. יש לדון, אם הטעם שמתכפר עם הציבור הוא מפני שעשה עמהם, אך לולי הפסוק היה הכהן חייב להביא פר בפני עצמו אף שהורה עמהם. וממילא אף אחר המיעוט, באופן שלא עשו רוב הציבור יתחייב פר בפני עצמו. או שהוא עצמו לעולם פטור, כי סמך גם על הוראת בי"ד ולא רק על הוראתו, ורק ילפינן מקרא שבכל זאת צריך כפרה על שהורה עמהם, ומתכפר בפר הציבור, אך אם לא עשו רוב הציבור אינו חייב כלל בפר. [ועיין בהערה 1

בע"ב]. וכן נקט רבינו חננאל.

והנה לפי המבואר בסוף ההערה הקודמת, לכאורה למאן דאמר שיחיד התולה בבי"ד פטור, אף כהן גדול היה צריך להפטר לגמרי כי תלה בבי"ד, ותמוה למה צריך למעטו מ"חטאתו". וכן צריך להבין דברי הרמב"ם הנ"ל "שאינו צריך כפרה בפני עצמו, אך אם הביאו בי"ד מתכפר עמהן". ותמוה על מה מתכפר אם אינו מתחייב.

ולכאורה מוכח שאין הנידון על חיובו בקרבן יחיד כי קרבן יחיד אינו אלא כשעשה רק על פי הוראתו, וכל הנידון רק אם מתכפר בקרבן הציבור. ואולי יש לומר שהנידון על חיובו להביא קרבן ציבור בפני עצמו. והיינו כי כהן גדול המתחייב עם הציבור נחשב כמיעוט ציבור שאם הצטרפו לשגגה אחת עם רוב ציבור מביאין כל מיעוט בפני עצמו קרבן ציבור [כדלעיל ג ב ורק לגבי קרבן יחיד איבעיא לן שם] וזה חידוש.

אכן, אף אם לא נאמר כן, מוכח מהברייתא שנחשב בכלל ציבור החוטאים, שהרי אף שאינו חייב בפני עצמו מתכפר עם הציבור, ולכאורה יצטרף להשלים רוב ציבור לחייב פר, כי נחשב כחוטא החייב בקרבן, אך החזו"א [ט"ו א'] נקט שאינו מצטרף, וטעמו נראה כפי שביאר [בס"ק ט"ז] שאין נחשב לכהן גדול כחטא אלא בצירוף העלם דבר, [ועיין הערה 10 על המשנה, ובהערה הבאה].

12. וכפי שיבואר להלן בגמרא, שמדובר כאן בשתי הוראות, של בית דין ושל הכהן המשיח

הרי פשיטא הוא דמתכפר לו בפני עצמו.

שהרי הוראה דלהון, אינה הוראה, ולא כלום, ודבר פשוט הוא שאין מביאין פר העלם דבר.

וכיון שרק הוראת הכהן נחשבת הוראה, הרי פשיטא שמתכפר בפני עצמו. וכמו כן, בעי לאתויי כשבה או שעירה, כל חד וחד מהציבור שעשה כהוראתם, כדין חטאת היחיד, שהרי אין הוראתם נחשבת להוראת בית דין!

ואי מדובר באופן דאינון מופלאין, והוא לאו מופלא, הרי יקשה:

אמאי מתכפר לו בפני עצמו? הא הוראה ידידה אינה הוראה ולא כלום היא! שהרי אין המשיח חייב להביא פר אלא אם טעה בהוראתו כשהוא דייק "מופלא". ואילו על שגגת מעשה בלי הוראתו, אין המשיח מתחייב כלל, ואפילו אם אינו מופלא. (13)

אמר רב פפא: במשנתנו מדובר כגון שהיו ב-ז מופלין שניהן, הבית דין והמשיח.

ובאה המשנה להשמיענו, כי למרות שהיתה הוראת בית דין, ומביאין עתה קרבן פר העלם דבר עבור הצבור, אין המשיח מתכפר בו, משום שהוראתו היתה באיסור אחר, וכפי שיבואר להלן.

אבל אם היתה הוראתו באותה הוראה שהורו בית דין, הרי אף על גב שהורה בפני עצמו, הוא מתכפר בקרבן הצבור, וכדדרשינן מ"חטאתו".

סבר אביי למימר, כי דין זה, שאם הורה המשיח באיסור אחד והורו בית דין באיסור אחר אין המשיח מתכפר בקרבן של ציבור, היינו דוקא באופן שחטא [צ"ל הורה] בפני עצמו ועשה בפני עצמו.

ומבאר הגמרא: היכי דמי? — כגון דיתבי הכהן המשיח ובית דין בשני מקומות

בשני איסורים שונים! ולכן זה נקרא שהכהן "עושה על פי עצמו, בהוראת עצמו".

13. כך פירשו רש"י והמאירי, וכן פסק הרמב"ם [פט"ו ה"ב] שכהן גדול אפילו אינו מופלא פטור מקרבן על שגגת מעשה. אך ברבינו חננאל נקט [במשנה] שכהן משיח שאינו מופלא חייב קרבן יחיד על שגגת מעשה, [עיי"ש הערה 10], ולכן ביאר כאן שקושית הגמרא נסובה על חטא עם הציבור מתכפר לו עם הציבור, ואיך יתכפר עמהם הרי אינם מופלאים ואינה הוראה, ולא גרסינן "פשיטא דמתכפר לו בפני עצמו". וכן לאידך כשאינו מופלא, פשיטא שמתכפר לו עמהם, שהרי הוא כיחיד מן הציבור שמתחייב כשבה בשגגתו,

ומתכפר עם הציבור בהוראת ב"ד. ואמנם תמוה, למה רש"י לא פירש כן את קושית הגמרא, ולמה הקשו רק "פשיטא" שמתכפר בפני עצמו כשהורה בפנ"ע, והרי יותר קשה על מה שמתכפר עם הציבור כשהורה עמהם והם אינם מופלאין [ואם הוא לא מופלא הרי יקשה שאינו חייב פר].

ומוכת, שנחלקו רבינו חננאל ורש"י באופן שהתברר אחר כך שדעת המופלא מסכמת עם הוראת ב"ד. דעת רש"י כתוס' [בע"ב] שהוראתם הוראה, ולכן אף אם כך הוא מופלא, מתכפר עמהם. ורבינו חננאל סבר כי אין הוראתם הוראה, כיון שלא ידעו דעתו בעת ההוראה, ולכן מקשינן איך מתכפר עמהם. והחזו"א [ט"ו א'] כתב שאכן קושיית